

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์บทบาททางเพศของวัยรุ่น

กับเอกลักษณ์บทบาททางเพศของพ่อแม่ตามการรับรู้ของตนเอง

นางสาววรรณภา เพชรพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-579-139-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017207 117847958

THE STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SEX ROLE IDENTITY
OF THE ADOLESCENCE AND SEX ROLE IDENTITY OF THEIR PARENTS AS
PERCEIVED BY THEMSELVES

Miss. Wannapa Phetecharapan

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the degree of Master of Arts

Department of Psychology

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-579-139-3

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

วรรณภา เพชรพันธ์ : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์บทบาททางเพศของวัยรุ่นกับเอกลักษณ์บทบาททางเพศของพ่อแม่ตามการรับรู้ของตนเอง (The study of the relationship between sex role identity of the adolescence and sex role identity of their parents as perceived by themselves) อ. ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวิไลสาร, 180 หน้า. ISBN 974-579-139-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์บทบาททางเพศของวัยรุ่นกับเอกลักษณ์บทบาททางเพศของพ่อแม่ตามการรับรู้ของเด็ก

ผลการวิจัยพบว่า

- 1. เด็กชายที่มีเอกลักษณ์บทบาททางเพศลักษณะแอนโดรจีนีและเอกลักษณ์บทบาททางเพศลักษณะความเป็นชายจะมีลักษณะบทบาททางเพศแบบเดียวกับพ่อมากกว่าลักษณะบทบาททางเพศแบบเดียวกับแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)
- 2. เมื่อพ่อมีบทบาททางเพศลักษณะความเป็นชายและแม่มีบทบาททางเพศลักษณะความเป็นหญิง เด็กหญิงมีบทบาททางเพศลักษณะความเป็นหญิงไม่แตกต่างจากเด็กหญิงที่มีบทบาททางเพศลักษณะแอนโดรจีนี ลักษณะความเป็นชาย และลักษณะที่ไม่ชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- 3. เด็กที่พ่อแม่มีบทบาททางเพศลักษณะแอนโดรจีนีทั้งคู่จะมีบทบาททางเพศลักษณะแอนโดรจีนีมากกว่าบทบาททางเพศลักษณะอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาจิตวิทยา.....
สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ.....
ปีการศึกษา2534.....

ลายมือชื่อนิสิตวรรณภา เพชรพันธ์.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่อคณาจารย์ที่ปรึกษาอื่น.....

Wannapa Phetecharapan : The study of the relationships between sex role identity of the adolescence and sex role identity of their parents as perceived by themselves.

Thesis Advisor : Associated Professor Prapipan Poomwutisan, 180 pp.

The purpose of this was to study the relationships between sex role identity of the adolescence and sex role identity of their parents as perceived by themselves

The results of this study were as follows :

1. Sex-role identity of an androgynous and masculine boys were more significantly similar to their father' s than to their mother' s ones. ($p < 0.001$)
2. If the father' s and the mother' s sex role identities were classified as masculine and feminine respectively, then sex-role identities of the girl were feminine which were not differ significantly from androgynous, masculine and undifferntiated groups.
3. If both parents were androgynous then the children were significantly more androgynous than the other sex-role identity groups. ($p < 0.001$)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาจิตวิทยา.....
สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ.....
ปีการศึกษา2534.....

ลายมือชื่อนิสิต วรวิมล พงษ์กรินทร์

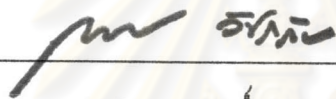
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์บทบาททางเพศของวัยรุ่น
กับเอกลักษณ์บทบาททางเพศของพ่อแม่ตามการรับรู้ของตนเอง
โดย นางสาววรรณภา เพชรพันธ์
ภาควิชา จิตวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร

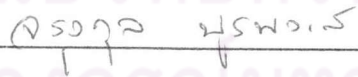
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

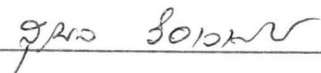

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรากิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคย์)

อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร)

กรรมการ
(อ. จรุงกล บวรวงศ์)

กรรมการ
(อ.ดร. สิวิมล ว่องวาณิช)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและ
ความกรุณาของอาจารย์ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ. ที่นี้

ขอขอบพระคุณคุณอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ใหญ่โรงเรียนเสสสะเวชวิทยา อาจารย์ใหญ่โรงเรียนศรีวิกรม์
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเกษมวิทยา อาจารย์หัวหน้าสายวิชาการระดับมัธยมโรงเรียนปานะพันธ์วิทยา
ในพระบรมราชูปถัมภ์ อาจารย์หัวหน้าสายวิชาการระดับชั้นมัธยมโรงเรียนผดุงศิษย์นิเทศา ตลอดจน
อาจารย์และนักเรียนทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตอบ
แบบสอบถาม

ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือใน
การเก็บข้อมูล การทำวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณพัชรา ลีมีอำไพ คุณรังสิมันต์ สุนทรไชยา
คุณชัยยัน วรรณเสน และ คุณมนัส จินตนะดิลกกุล ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดี

ขอรำลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ และคุณแม่ที่เคารพรัก ที่ให้กำลังใจ ให้ความรักและความ
ห่วงใยเสมอมา คุณพ่อคุณแม่ผู้เป็นครูคนแรกในชีวิต ผู้ที่ให้การสนับสนุนการเรียนของผู้วิจัย

ด้วยความอนุเคราะห์ของทุกท่าน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงสำเร็จลงได้ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความ
กรุณาที่ได้รับ จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ. ที่นี้

นางสาว วรรณภา เพชรพันธ์

26 มีนาคม 2534

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ค

บทที่

1. บทนำ	1
ปัญหา	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
แนวเหตุผลและทฤษฎีที่สำคัญ	6
1. การเรียนรู้บทบาททางเพศ	6
1.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์	7
1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม	
1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจ	13
2. แนวคิดของ Bem : ทฤษฎีสถิติมาทางเพศ (Gender Schema Theory)	15
3. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด บทบาททางเพศ	19
3.1 องค์ประกอบทางด้านชีวภาพของร่างกาย	19
3.2 องค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อม	21
4. ทรรศนะดั้งเดิมเกี่ยวกับบทบาททางเพศ : ลักษณะ ความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง	23
5. การพัฒนาบทบาททางเพศลักษณะที่ตรงตามเพศ	25

6. ลักษณะ Androgyny -----	30
7. การพัฒนาบทบาททางเพศลักษณะ Androgyny -----	32
8. การวัดและประเมินเอกลักษณ์บทบาททางเพศ -----	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง -----	39
วัตถุประสงค์ในการวิจัย -----	42
สมมติฐานในการวิจัย -----	42
ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย -----	43
ขอบเขตของการวิจัย -----	44
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ -----	45
2. วิธีดำเนินการวิจัยและวิธีรวบรวมข้อมูล -----	46
กลุ่มตัวอย่าง -----	46
การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง -----	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย -----	49
การคิดคะแนน -----	50
ขั้นตอนการสร้างแบบวัดบทบาททางเพศ -----	54
1. การสร้างแบบสอบถามจากผลงานวิจัยของนิตยกุล อรุณพรหม (2529) -----	54
2. การทดสอบการจำแนกรายชื่อของแบบสอบถาม -----	57
3. การทดสอบการจำแนกประเภทของแบบวัดบทบาท ทางเพศที่สร้างขึ้น -----	69
4. การวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบวัดบทบาททางเพศ ที่สร้างขึ้น -----	71
5. เปรียบเทียบข้อกระทงของแบบวัดบทบาททางเพศ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อกระทงของแบบวัดบทบาท ทางเพศของ Bem -----	73
การวิเคราะห์ข้อมูล -----	76

บทที่	หน้า
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล -----	78
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิจัย -----	79
รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล -----	80
4. การอภิปรายผลการวิจัย -----	99
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ -----	108
รายการอ้างอิง -----	112
ภาคผนวก -----	118
ภาคผนวก ก. -----	119
ภาคผนวก ข. -----	133
ภาคผนวก ค. -----	140
ภาคผนวก ง. -----	144
ประวัติผู้เขียน -----	165

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมปลาย โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เป็นโรงเรียนสหศึกษาซึ่งมีอัตราค่าเล่าเรียนสูงสุดตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามโรงเรียน ชั้น และ เพศ ปีการศึกษา 2533 -----	47
2. จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเอกชนแบบสหศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามโรงเรียน ชั้น และ เพศ ปีการศึกษา 2533 -----	49
3. จำนวนนักเรียนที่ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะที่พึงปรารถนาของชายและหญิงไทยในปัจจุบัน จำแนกตามประเภทแบบสอบถาม ชั้นเรียน และเพศ -----	58
4. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายและหญิงรับรู้ตรงกันว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาของชาย -----	60
5. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายและหญิงรับรู้ตรงกันว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาของหญิง -----	62

6. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายและหญิงรับรู้ตรงกันว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาของชายและหญิงไม่แตกต่างกัน ----- 65
7. ค่าเฉลี่ย และค่าที ของมาตรวัดลักษณะความเป็นชาย มาตรวัดลักษณะความเป็นหญิง และมาตรวัดลักษณะเป็นกลาง จำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง -----69
8. ค่าเฉลี่ย และค่าทีจากการประเมินความพึงปรารถนาของสังคมที่มีต่อมาตรวัดลักษณะความเป็นชาย และมาตรวัดลักษณะความเป็นหญิง จำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง ----- 70
9. จำนวนนักเรียนที่สู่มาศึกษาความเที่ยงของแบบวัดบทบาททางเพศชั้นมัธยมปลาย แยกตามเพศและชั้นเรียน ----- 72
10. ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายในแบบแอลฟา ของมาตรวัดลักษณะความเป็นชาย และมาตรวัดลักษณะความเป็นหญิง ----- 73
11. เปรียบเทียบข้อกระทงของแบบวัดบทบาททางเพศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อกระทงของแบบวัดบทบาททางเพศของเบม (Bem Sex Role Inventory : BSRI 1974) ----- 74
12. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่ามัธยฐานของคะแนนมาตรวัดลักษณะบทบาททางเพศตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างเพศชายที่มีต่อบิดา มารดา และตนเอง ----- 80

13. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่ามัธยฐานของคะแนน
 มาตรฐานวัดลักษณะบทบาททางเพศตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง
 เพศหญิงที่มีต่อ บิดา มารดา และตนเอง ----- 81
14. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนน
 ความรู้สึกใกล้ชิดบิดา และมารดา จำแนกตามเพศของ
 กลุ่มตัวอย่าง และบทบาททางเพศของกลุ่มตัวอย่าง ----- 82
15. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนน
 ความรู้สึกรักและชื่นชอบบิดา และมารดา จำแนกตามเพศของ
 กลุ่มตัวอย่าง และบทบาททางเพศของกลุ่มตัวอย่าง ----- 83
16. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของมาตรวัด
 ลักษณะความเป็นชายของบิดา มารดา และกลุ่มตัวอย่างเพศชาย
 จำแนกตามเอกลักษณ์บทบาททางเพศ ----- 85
17. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของมาตรวัด
 ลักษณะความเป็นหญิงของบิดา มารดา และกลุ่มตัวอย่างเพศชาย
 จำแนกตามเอกลักษณ์บทบาททางเพศ ----- 87
18. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างมาตรวัดลักษณะ
 ความเป็นชาย/มาตรวัดลักษณะความเป็นหญิง ของบิดา มารดา
 กับ มาตรวัดบทบาททางเพศลักษณะความเป็นชาย/มาตรวัดลักษณะ
 ความเป็นหญิงของกลุ่มตัวอย่างเพศชาย ----- 89

19.	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของมาตรวัดลักษณะ ความเป็นชายของบิดา มารดา และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงจำแนก ตามเอกลักษณ์บทบาททางเพศ -----	90
20.	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทีของมาตรวัดลักษณะ ความเป็นหญิงของบิดา มารดา และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง จำแนก ตามเอกลักษณ์บทบาททางเพศ -----	91
21.	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างมาตรวัดลักษณะ ความเป็นชาย /มาตรวัดลักษณะความเป็นหญิงของบิดา มารดา กับ มาตรวัดลักษณะความเป็นชาย/มาตรวัดลักษณะความเป็นหญิง ของกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง -----	93
22.	จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพศชาย และค่า Chi-Square จำแนก ตามเอกลักษณ์บทบาททางเพศของบิดา - มารดา -----	94
23.	จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพศชายและค่า Chi-Square ในแต่ละกลุ่ม เอกลักษณ์บทบาททางเพศ จำแนกตามบทบาททางเพศของ บิดาและมารดา -----	95
24.	จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง และค่า Chi-Square จำแนกตาม เอกลักษณ์บทบาททางเพศของบิดา - มารดา -----	96

25. จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและค่า Chi -square ในแต่ละกลุ่ม
เอกลักษณ์บทบาททางเพศ จำแนกตามบทบาททางเพศของ
บิดาและมารดา ----- 97
26. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะ
ที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายรับรู้ว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาสำหรับชาย
มากกว่าสำหรับหญิง ----- 119
27. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะที่กลุ่ม
ตัวอย่างนักเรียนชายรับรู้ว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาสำหรับหญิง
มากกว่าสำหรับชาย ----- 121
28. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะ
ที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายรับรู้ว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนา
สำหรับชายและหญิงไม่แตกต่างกัน ----- 123
29. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะ
ที่กลุ่มตัวอย่างนักเรียนหญิงรับรู้ว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนา
สำหรับชายมากกว่าสำหรับหญิง ----- 126
30. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคุณลักษณะที่
กลุ่มตัวอย่างนักเรียนหญิงรับรู้ว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนา
สำหรับหญิงมากกว่าสำหรับชาย ----- 127

31.	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ของคุณลักษณะที่กลุ่ม ตัวอย่างนักเรียนหญิงรับรู้ว่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาสำหรับชาย และหญิงไม่แตกต่างกัน -----	130
32.	ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง -----	134
33.	ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันการศึกษา -----	137

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1. การถอดแบบจากพ่อแม่ของเด็กชายและเด็กหญิง
ตามแนวคิดของ Freud (ประไพพรรณ
ภูมิวิศิสาร 2526 : 62) ----- 7
2. รูปแบบในการสร้างแบบวัดเกี่ยวกับบทบาททางเพศ
ตามแนวคิดดั้งเดิม (สลัดหา ยิ้มแย้ม 2530 : 18) ----- 34
3. การแปลคะแนนของบทบาททางเพศ ตามรูปแบบเอกลักษณ์
บทบาททางเพศโดยอาศัยเทคนิคการแบ่งกลุ่มจากค่ามัธยฐานของ
แต่ละลักษณะที่เป็นเกณฑ์ปกติ (median split technique)
(ดัดแปลงจากสลัดหา ยิ้มแย้ม 2530 : 22) ----- 38
4. การแบ่งกลุ่มจากค่ามัธยฐานของค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะ
ความเป็นชายและค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะความเป็นหญิง
(median split technique) ----- 51

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย